

Justitieombudsmannen
Thomas Norling

Datum 2023-12-22
Dnr R 89-2023

1 (2)

Regeringskansliet, Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten
s.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)

(S2023/02576)

Riksdagens ombudsmän (JO) har beretts tillfälle att yttra sig över det rubricerade betänkandet.

Inledningsvis kan konstateras att utredningen har gjort ett gediget arbete som resulterat i ett välskrivet betänkande.

Min tillsyn omfattar bl.a. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Jag har i tillsynsverksamheten uppmärksammat att myndigheterna, i syfte att fatta korrekta beslut men utan att ha lagstöd för åtgärderna, har begärt in uppgifter från banker med hänvisning till bestämmelser som inte varit tillämpliga (se t.ex. beslut den 31 augusti 2021 i ärendet med dnr 8994-2019, jfr även JO 2017/18 s. 312) och uppgifter om andra personer än den som ärendet rör (se t.ex. JO 2020/21 s. 417). Några av förslagen i betänkandet innebär att myndigheterna får lagstöd för sådana utredningsåtgärder som bedömts nödvändiga för att kunna fatta korrekta beslut redan i samband med att ansökan behandlas. Jag ser positivt på det. Åtgärderna innebär vissa integritetsintrång, men med de avgränsningar som utredningen föreslår får dessa anses acceptabla. Förslaget tillstyrks därför. I detta sammanhang vill jag dock framhålla att det krav som ställs för att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska få begära in uppgifter om en försäkrad eller en annan fysisk eller juridisk person från banker och andra penninginrättningar är tämligen lågt. En sådan åtgärd ska nämligen kunna vidtas om det *kan antas* att en förman kan komma att eller har betalats ut felaktigt. Bedömningen av om en sådan situation föreligger ställer höga krav på den enskilda handläggarens egna omdöme. I betänkandet förklaras att kravnivån innebär att det ska finnas viss grund för felaktigheter. Med hänsyn till det integritetsintrång som ett inhämtande av det här slaget innebär bör det i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägas om ytterligare ledning eller exempel kan lämnas.

I de delar som rör förslaget om bidragsspärr och allmänna domstolar finns vissa tveksamheter rörande proportionaliteten. Personer som är beroende bidrag för sin försörjning riskerar att få en orimligt hård bestraffning. Det framstår vidare som en främmande ordning att den domstol som dömer en person för ett bidragsbrott inte ska kunna besluta om undantag från bidragsspärren.

Thomas Norling

Sofia Lönnberg